

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ВЭБ САЙТАД ¹ХИЙСЭН АНАЛИЗ

Т. Туяачимэг

МУБИС-ийн Улс төр судлал, социологийн тэнхмийн багш, докторант

1992 онд батлагдсан шинэ үндсэн хуульд зааснаар Монгол улс олон намын үйл ажиллагааг хүлээн зөвшөөрдөг. Улс төрийн намууд сонгогчидтой харилцахад вэб сайт ашиглах нь бүрэн нээлттэй бөгөөд өрсөлдөөнт үйл ажиллагаа болж байна. 2012 оны УИХ-ын сонгуулийн тухай хуульд орсон сонгуулийн системийн өөрчлөлт нь улс төрийн намуудыг иргэд, сонгогчдод нээлттэй бөгөөд идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулахыг шаардсан гэлтэй. Өөрөөр хэлбэл парламентын 28 суудалд сонгогчдоос намуудад өгсөн саналын хувиар намын нэрсийн жагсаалтаас гишүүд сонгогдохоор болсон. Улс төрийн намууд өөрсдийн зорилго, үйл ажиллагааг сонгогчдод сурталчилж тэдний дэмжлэгийг олж авахад идэвхийлэх боллоо.

Улс төрийн коммуникацийн практикт интернэтэд суурилсан харилцааны янз бүрийн суваг ашиглах болсоны нэг илрэл нь дэлхийн улс төрийн намууд коммуникацийн шинэ суваг болох улс төрийн намын вэб сайт ашиглах нь түгээмэл боллоо. Энэхүү өгүүлэл нь “Интернэт улс төрийн коммуникацийн шинэ суваг болох нь”² сэдэвт өгүүллийн үргэлжлэл бөгөөд улс төрийн намын вэб сайтад анализ хийсэн эмпирик судалгаанд үндэслэсэн юм.

Улс төрийн нам олон нийт, сонгогчтой харилцах хэрэгсэл болсон вэб сайтыг судлах нь ямар ач холбогдолтой вэ?

Нэг. Улс төрийн намын вэб сайтыг судлах арга зүйн тухайд

Улс төрийн намын вэб сайтын талаарх судалгааны ажлуудыг ерөнхий байдлаар тоймлож үзвэл уг ойлголтыг судлагдахууны талаас нь ялгаатайгаар судалсан байна. Үүнд:

Нэгд. Улс төрийн намын вэб сайтын тоон өсөлтийг хэмжсэн статистик судалгаа. Энэ нь судалгааны эхэн үед хийгдсэн бөгөөд арга зүйн анхдагч хувилбар гэж хэлж болно. Улс төрийн намууд яагаад интернэт орон зайд шилжиж байна вэ? Энэхүү шилжилт ямар тоон давтамжтай явагдаж байгааг судалдаг. Аргазүйн хувьд олон улс орныг судалгаанд хамруулдаг учраас харьцуулсан судалгааны онол, арга зүйн загварт тулгуурладаг. 2007 онд дэлхийн өндөр хөгжилтэй болон хөгжиж буй 196 оронд хийсэн судалгаагаар ³ 3084 улс төрийн намыг хамруулсан бөгөөд тэдгээрийн 48% нь үйл ажиллагаандаа вэб сайт ашиглаж байсан байна. Энэ тоо 2000 онд 1284 улс төрийн намын 39%, 2005 онд 1668 улс төрийн намын 46% нь вэб сайт ашиглаж байсан гэсэн харьцуулсан судалгааны дүн гарчээ. Үүнээс үзэхэд дэлхийн улс орнуудад улс төрийн намууд улс төрийн коммуникацийн практикт вэб сайт ашиглах байдал тооны хувьд жил ирэх бүр өсөж буй дүр зураг харагдлаа.

¹ Тайлбар: “Вэб сайт” хэмээх холбоо үг нь Монгол хэлээр “Сүлжээний байрлал” гэж орчуулагдах хэдий ч энэхүү орчуулсан утгаар хэрэглэх нь ойлголтын зөрүү үүсгэх вий хэмээн таамаглаж нийтэд орчуулагагүй хэрэглэж заншсан вэб сайт гэсэн хэлбэрээр нь өгүүлэлдээ хэрэглэв. Цаашид хэл шинжлэл талаас болоод орчуулгын хувьд Монгол хэлнээ хэрхэн хэлж, хэрэглэж занших талаар нягтлууштай болохыг судлаачын зүгээс цохон тэмдэглэж байна.

² “Улс төр судлал, социологийн асуудал”. Эрдэм шинжилгээний бичиг. МУБИС, Улс төр судлал, социологийн тэнхим. УБ., 2012 №1 хуудас 86-96

³ Routledge Handbook of Internet Politics. Andrew Chadwick, N. Howard. Copyright. USA., 2009

Хоёрт. Улс төрийн намын вэб сайт нь сонгуулийн кампанит ажлын хэрэгсэл болох талаас нь судалсан улс төрийн коммуникацийн судалгаа. Улс төрийн намууд болон нэр дэвшигчид сонгуулийн үед сонгогчидтой идэвхитэй байнгын харилцаа тогтоох нэгэн хэрэгсэл нь интернэт дахь вэб сайт болж байдаг. Интернэт сүлжээний давуу талыг ашиглан сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгогчидтой харилцахад ашиглаж байгаа улс төрийн нам болон нэр дэвшигчийн зүгээс хийдэг цогц үйл ажиллагааг вэб кампанит ажил \web campaigning, e-campaigning\ гэж нэрлэх нь бий. Вэб кампанит ажил гэдэг нь сонгуулийн үед ашиглаж байгаа улс төрийн нам, нэр дэвшигчийн интернэт дахь вэб сайтын бүтэц, хэлбэр, агуулга дизайн нь сонгогчид шийдвэр гаргахад нь нөлөөлөх зорилготой хийгддэг олон төрлийн улс төрийн сурталчилгаа, улс төрийн маркетинг, олон нийт рүү чиглэсэн PR-ийн үйл ажиллагааны нэгдэл байна.

Улс төрийн намын вэб сайтыг сонгуулийн кампаний коммуникацийн хэрэгсэл болох талаас нь судалсан судалгааны үр дүнгээс харахад намын вэб сайт нь сонгуулийн үед өөрийн хэлбэр, бүтэц, мэдээллийн агуулгаа өөрчилж байдаг байна. Тухайлбал, мэдээлэл нь эмэгтэйчүүд, залуу сонгогчид, улс төрийн намыг тойрон хүрээлэгчдэд зориулсан агуулгатай байх бөгөөд уламжлалт, хуурмаг шинжтэй мэдээллээс бүрддэг⁴ ажээ.

Гуравт. Улс төрийн намын систем талаас нь судалсан судалгаа. Намууд хоорондын шударга өрсөлдөөнийг нөхцөлдүүлэх орчин нь мэдээллийн чөлөөт орон зай интернэт болж байна. Бодит улс төрийн практикт улс төрийн намын систем хатуу тогтсон байхын дээр улс төрийн амьдралд тус системд ноёлох байр суурьтай улс төрийн намууд идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулж байдаг. Харин интернэт сүлжээ бол энэхүү бодит ертөнц дэх улс төрийн намын системийг эвддэг. Интернэт бол иерархи бус орон зай юм.

Дөрөвт. Улс төрийн намын вэб сайт ардчилах үйл явцад үзүүлэх нөлөөг тодорхойлох судалгаа. Улс төрийн үйл явц цахим сүлжээнд шилжсэн нь дэлхийн улс түмэн төр засгаа сонгон бүрдүүлэх, улс төрийн эрхээ эдлэх болон цахим сүлжээ ардчилах үйл явцад хэрхэн нөлөөлж байгааг судлах дижитал ардчилал⁵, электрон ардчилал⁶ зэрэг судлагдахууны шинэ аспект хэдийнээ бий болжээ. Тэгвэл тус өгүүлэлд судлан тодорхойлох гэж буй улс төрийн намын вэб сайт нь электрон ардчилалыг хөгжүүлэх хөдөлгүүр болохыг судлаачид⁷ тэмдэглэжээ. Улс төрийн намын вэб сайтыг судалсан судалгааны ажлуудаас тоо хэмжээ, цар хүрээгээрээ түүний ардчилах үйл явцад үзүүлэх нөлөөллийг асуудлыг хөндсөн байдаг. Тухайлбал, орчин үед улс төрийн институци интернэтэд шилжилт хийгээд зогсохгүй ардчилах үйл явц мөн ийнхүү шилжиж байна. Иргэдийн улс төрийн оролцоо, нийгмийн харилцан үйлчлэл өсөн нэмэгдэх, эрчимжих, идэвхижихэд интернэт сүлжээ эерэг нөлөө үзүүлж байна хэмээх “кибр оптимистууд” үздэг.

Эдгээр өөр хоорондоо ялгаатай аргагүйн асуудал нь улс төрийн намын вэб сайтыг судлах ач холбогдлыг бага боловч тодорхойлж чадсан болов уу. Харин миний хувьд аль хандлагыг судалгаандаа сонгон баримтлах вэ? гэсэн асуулт урган гарсан. Монголын улс төрийн намуудын вэб сайтыг судлахад өсөлтийг хэмжсэн тоон судалгаа хийх боломжгүй

⁴ Political Parties and the Internet: Net Gain. R. K. Gibson, Paul Nixon, Stephen Ward. Copyright. London., 2003

⁵ The Myth of Digital Democracy. Matthew Hindman. Copyright. New Jersey., 2009

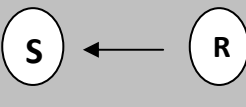
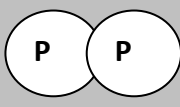
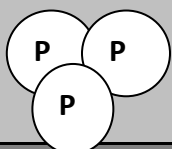
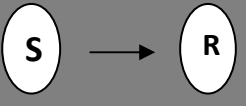
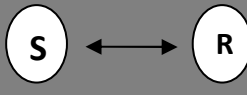
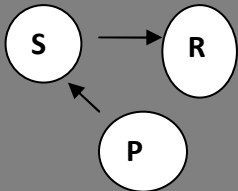
⁶ Social Informatics: An Information Society for All: In Remembrance of Rob Kling. Jacques Berleur, Markku I. Nurminen, John Impagliazzo. Copyright. USA., 2006

⁷ Democratic Governance and New Technology: Technologically Mediated innovations in political practice in western Europe. Jens Hoff, Ivan horrocks, Pieter Tops. Copyright. USA., 2005

бөгөөд судалгааны энэ чиглэл нь нэгж улс орны намуудыг биш харин холбооны улс эсвэл тив, бүс нутгийн хэмжээнд хийгддэг онцлогтой. Улс төрийн системийн талаас нь судална гэж үзвэл Монгол дахь улс төрийн гурав ба түүнээс олон улс төрийн намын сүүлийн 5 жил тасралтгүй ажилласан вэб сайт бидэнд хэрэгтэй болно. Энэ шаардлагыг хангах улс төрийн намын вэб сайт байхгүй байна.

Улс төрийн коммуникацийн судалгаанд улс төрийн намууд интернэт сүлжээг ашиглах нь улс төрийн үйл явцад эерэг нөлөө үзүүлдэг болохыг А. Колеман (2003), П. Норрис (2008), Д. Лилкер (2009) нарын судлаачид тэмдэглэсэн. Тус судалгаа нь аргагүйн дээрх чиглэлүүдээс улс төрийн намын вэб сайтыг улс төрийн коммуникацийн хэрэгсэл болох талаас нь анализ хийх “Зургаан талт кибер харилцан үйлчлэлийн загвар⁸” –г тулгуурласан болно. Америкийн “Рочестер технологийн хүрээлэн”-ийн судлаач П. Фербер, Ф. Флотц нар судлаач Мак Милланы ⁹ интернэт сүлжээн дэх хүмүүс хоорондын харилцан үйлчлэлийн дөрвөн талт загварыг илүү нарийвчлан улс төрийн институт, улс төрийн нам нь өөрийн вэб сайтаар олон нийтэд мэдээлэл түгээгээд зогсохгүй интернэт орчин дахь хүмүүс хоорондын улс төрийн аливаа асуудлаарх хэлэлцүүлэгийг удирдан чиглүүлэх, өдөөх, тэрхүү хэлэлцүүлэг явуулах боломж бүрдүүлэх үүргийг гүйцэтгэх нь зүйтэй хэмээн үзжээ. Иймийн тул “Зургаан талт кибер харилцан үйлчлэлийн загвар”-г томъёолжээ.

Хүснэгт. 1 Зургаан талт кибер харилцан үйлчлэлийн загвар

		Коммуникацийн чиглэл		
		Нэг чиглэлтэй	Хоёр чиглэлтэй	Гурван чиглэлтэй
Хүлээн авагчын хяналт		Хариу үйлдэлт	Олон талын оролцоот дискурс	Олон нийтийн оролцоот дискурс
Дээд түвшинд				
Доод түвшинд		Нэг талын үйлдэлт	Мэдрэмтгий дискурс	Хяналттай мэдрэмтгий дискурс
				

Тайлбар: S- Sender Илгээгч, R-Receiver Хүлээн авагч, P-Participant Оролцогч

Дээрх “Зургаан талт кибер харилцан үйлчлэлийн загвар”-ыг Швейцарийн Бернийн их сургуулийн М. Фарефел, С. Нокс нарын судлаачид ¹⁰Швейцарийн улс төрийн намын вэб сайтад анализ хийхдээ туршжээ. Тухайлбал, зургаан талт харилцан үйлчлэлийн загвар нь улс төрийн намын сонгуулийн кампанид ашиглаж байгаа вэб сайт болон улс төрийн намын өдөр

⁸ Cyberdemocracy and Online Politics: A New Model of Interactivity. Paul Ferber, Franz Foltz, Rudy Pugliese. “Bulletin of Science, Technology & Society”. Vol. 27, No. 5, October 2007., p. 391-400

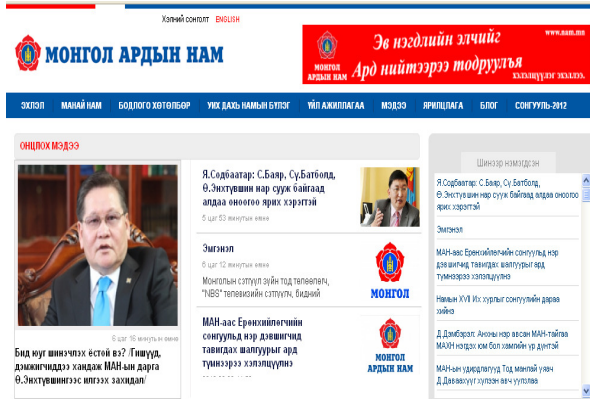
⁹ A four-part model of cyber-interactivity. McMillan, S. J. New Media & Society. Copyright., 2002. № 4(2), p. 271-291

¹⁰ Proceedings of the 10th European Conference on E-Government: National Center for taxation studies and university of Limerick, Ireland. Dave O'Donnell. Copyright. UK., 2010. p. 511-520

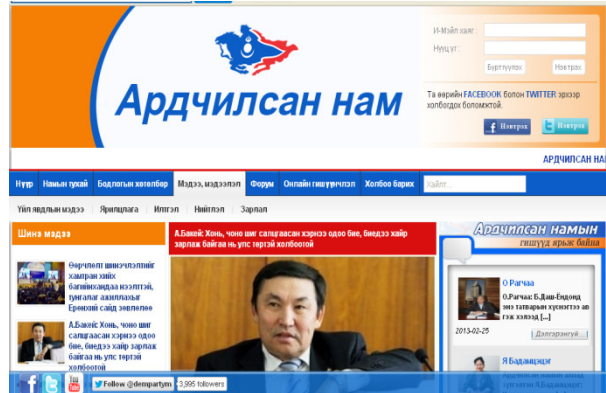
тутмын үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа вэб сайтын аль алинд нь анализ хийж болдогоороо давуу талтай юм.

Монголын улс төрийн намын вэб сайтад анализ хийхэд түүнийг сонгуулийг кампаний хэрэгсэл гэж үзэх нь цаг хугацааны хувьд саад бэрхшээл байсан учраас улс төрийн намууд өдөр тутмын үйл ажиллагаанд ашиглаж буй вэб сайтад анализ хийлээ. Ингэхдээ Монголын улс төрийн системд ноёлогч байртай түүнчлэн сүүлийн нэг жилд вэб сайт нь тогтмол ажиллагаатай МАН-ын www.nam.mn, АН-ын www.demparty.mn зэрэг вэб сайтыг судалгааны объектоор сонгосон.

Зураг. 1 Монгол ардын намын вэб сайтын нүүр хуудас \ www.nam.mn \

Зураг. 2 Ардчилсан намын вэб сайтын нүүр хуудас \ www.demparty.mn \

Хоёр. Судалгааны дүн

Монголын улс төрийн намуудын вэб сайтад намаас сонгогч, олон нийтэд мэдээлэл түгээх 10 үзүүлэлт, намын дотоод сүлжээг шалгах 1 үзүүлэлт, намын нөөц, дэмжигчдийг өөртөө элсүүлэх боломжтой эсэхийг хэмжсэн 6 үзүүлэлт, сонгогчид намын вэб сайтаар дамжуулан намтай харилцах бололцоог хангасан эсэхийг хэмжих 20 үзүүлэлт, вэб сайтыг мэргэжлийн дизайнчлалыг шалгах 6 үзүүлэлт тус бүрээр нийт 43 үзүүлэлтийг анализ хийхэд ашигласан. Ерөнхий дүнг үзүүлбэл:

Диаграмм. 1 МАН, АН-ын вэб сайтын анализийн дүн

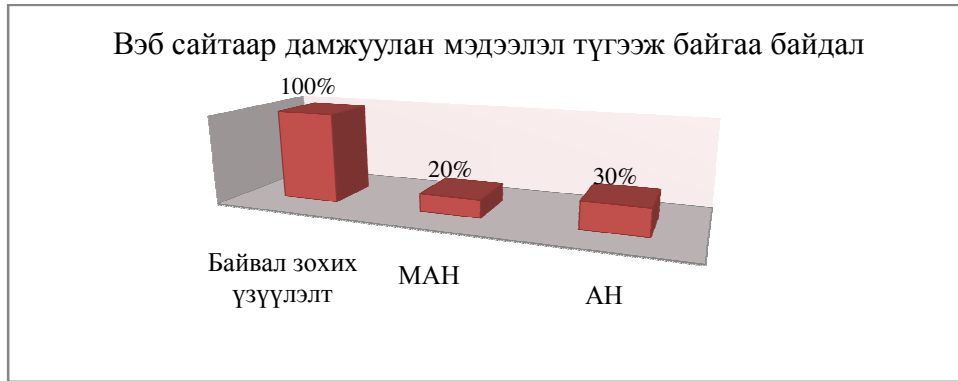

МАН ба АН интернэтийн вэб сайтыг иргэд, сонгогч дэмжигчидтэй харилцах улс төрийн коммуникацийн хэрэгсэл болгон ашиглаж байна уу гэдэг асуултад нийт 43 шалгуур үзүүлэлтээс МАН 18, АН 19 үзүүлэлтийг хангажээ. Ерөнхий байдлаар дээрх хоёр намын вэб

сайт ойролцоо тоон үзүүлэлттэй харагдаж байгаа хэдий ч үзүүлэлт тус бүрээр авч үзвэл ялгаатай байдал ажиглагдсан.

Намын вэб дизайныг хэмжсэн 6 үзүүлэлтээс АН-ын сайт 4-г, МАН-ын сайт 5-г хангасан байсан нь Монголын улс төрийн намын сайтын вэб дизайн мэргэжлийн түвшинд байгааг илтгэж байна. Харин улс төрийн намуудын вэб сайт иргэд, сонгогчдод мэдээлэл түгээх хэрэгсэл болж байгаа эсэхийг хэмжих 10 үзүүлэлтээр анализ хийж үзвэл дараах дүн гарсан. Үүнд:

Диаграмм. 2 Улс төрийн намууд вэб сайтаар дамжуулан мэдээлэл түгээж буй байдал

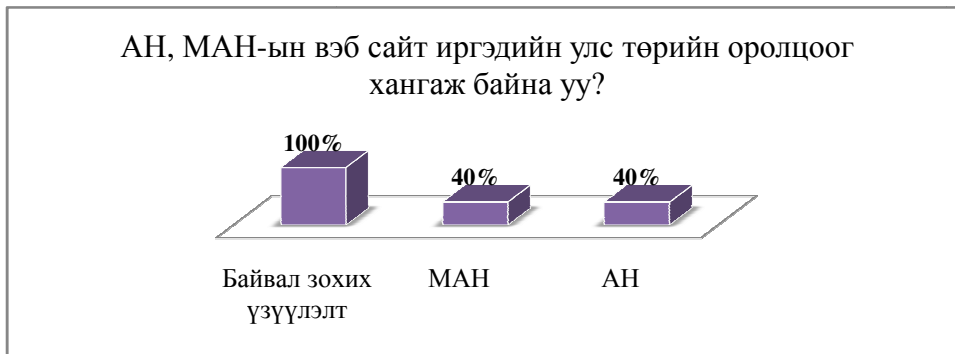

Монголын улс төрийн намын вэб сайт нь иргэдэд улс төрийн боловсрол олгох, тэдний улс төрийн оролцоог хангах боломж олгох, улс төрийн аливаа асуудлаарх нээлттэй хэлэлцүүлэг өрнүүлэх бололцоог бүрдүүлсэн байх зэрэг шалгуурыг хангасан гэхээсээ илүүтэй олон нийт намын вэб сайтыг мэдээлэл түгээх оновчтой хэрэгсэл болж байна гэж дүгнэдэг. Гэтэл анализийн дүн чамлахаар үзүүлэлттэй гарч байна. Нам тус бүрээр харвал АН, МАН-ыг бодвол вэб сайтдаа иргэдэд зориулсан мэдээллийн “Хайлтын цонх”-той байгаагаараа давуу талтай байв. Тэгвэл намын дотоод сүлжээг хэмжсэн үзүүлэлтийг тус хоёр нам хангасан бөгөөд иргэд олон нийт, залууст нээлттэй Facebook холболтыг вэб сайтдаа хийжээ.

АН, МАН нь вэб сайтдаа гишүүнчлэл, хандивийн талаарх ерөнхий мэдээлэл багтаасан боловч гишүүнчлэл болон намд хандив өгөхтэй холбоотой иргэдийн санал, хүсэлт, шууд асуултыг авах онлайн хуудас байгаагүйн дээр намд өгсөн хандивийн талаарх мэдээлэл олж авах боломжгүй байдлаар дизайн хийжээ. Харин АН онлайнаар гишүүн элсүүлэх тохиргоотой байснаараа МАН-аас ялгарч байсан.

Улс төрийн намын вэб сайт нь коммуникацийн хэрэгсэл болохынхоо хувьд зөвхөн сонгуулийн кампанит ажлын үед гэлтгүй сонгуулиас бусад үед ч улс төрийн намын үйл ажиллагааг иргэд, сонгогчидод таниулж байх учиртай. Түүнчлэн “Зургаан талт кибр харилцан үйлчлэлийн загвар”-т вэб сайт нь иргэдийн улс төрийн оролцоог хангах боломжтой эсэх нь коммуникацийн гурван чиглэлтэй, дээд түвшний харилцааг илтгэх чухал үзүүлэлт болох юм. Иймээс анализ хийсэн 43 үзүүлэлтийн 20 нь иргэд намын үйл ажиллагаанд идэвхитэй оролцох боломжоор хангасан эсэхийг хэмжих үзүүлэлт байлаа.

Диаграмм. 3 МАН, АН-ын вэб сайт иргэдийн улс төрийн оролцоог хангаж буй эсэхийг хэмжсэн анализийн дүн

Дээрх диаграммаас харахад намууд ижил хувьтай үзүүлэлтийг хангасан хэдий ч зөвхөн нам тус бүрт ялгаатай байсан үзүүлэлтийг авч үзье.

Хүснэгт. 2 Иргэдийн улс төрийн оролцоог хангасан эсэхийг хэмжих зарим үзүүлэлт

Иргэдийг оролцоог хангасан эсэхийг хэмжих зарим үзүүлэлт	МАН	АН
Намын парламентад сонгогдсон гишүүдтэй холбогдох ерөнхий мэдээлэл бий эсэх	1	0
Намын парламентад сонгогдсон гишүүдтэй холбогдох онлайн холбоос \application \ бий эсэх	1	0
Намын парламентад сонгогдсон гишүүдтэй утсаар холбогдох боломжтой эсэх	1	0
Намтай шууд холбогдох телефон утасны дугаар бий эсэх	0	1
Намын үйл ажиллагаатай холбоотой ерөнхий санал асуулга явуулж байгаа эсэх	0	1
Намын вэб сайт рүү нэвтрэх тусгай хаалга бий эсэх \Login\	0	1

Улс төрийн нам бол ард түмний олонхийн саналаар сонгогдсон төлөөллийг иргэд сонгогчидтой холбох үүрэг гүйцэтгэдэг. Энэхүү үүргээ намын вэб сайтаар дамжуулан гүйцэтгэж болох аж. Намуудыг харьцуулан авч үзвэл МАН вэб сайтдаа тус намаас сонгогдсон УИХ-ын гишүүдтэй холбогдох холбоос\линк хийсэн байснаараа онцлог байв. Мөн сонгогч намаас сонгогдсон гишүүнд хандсан санал хүсэлт, захиа даалгавар өгөх онлайн холболттой байхын сацуу УИХ-ын гишүүдтэй холбогдох утасны дугаарыг байрлуулжээ. Харин АН-ын хувьд МАН-ын адил тус намын УИХ-д сонгогдсон гишүүдтэй холбогдох холбоос\линк байгаагүй. Улс төрийн намын дотоод хяналтын механизм нь намаа төлөөлөн парламентад ажиллаж байгаа гишүүдийн талаарх иргэдийн санал, хүсэлтэд тулгуурладаг нь зүй. Мөн ээлжит парламентын сонгуульд УИХ-д намаа төлөөлөн ажилласан гишүүний үйл ажиллагааг сурталчилах, сонгогчдоос дэмжлэг авах гэдэг утгаар гишүүнтэй холбогдох бүхий л мэдээллийг намын вэб сайтаас авах боломжтой байх учиртай.

Хоёр нам вэб сайтдаа намтай шууд холбогдох утасны дугаар¹¹ байрлуулсан хэдий ч дуудлага хийж үзвэл МАН-ын утас ашиглалтад байхгүй гэсэн хариу өгч байсан бол АН-ын шууд утас хэвийн ажиллаж байлаа. Ийнхүү намууд иргэдийн улс төрийн оролцоог хангах, сэдэлжүүлэх байдал нь 40% тай бөгөөд өөр хоорондоо зарим үзүүлэлтээр ялгаатай байна.

¹¹ МАН-тай холбогдох утас 50067805 www.nam.mn сайтад 2013 оны 02 сарын 28 ны өдрийн байдлаар, АН-тай холбогдох утас 1206 www.demparty.mn сайтад 2013 оны 02 сарын 28 ны өдрийн байдлаар

Монголын улс төрийн намуудын ашиглаж буй вэб сайтад хийсэн анализийн дүнгээс үзвэл улс төрийн намууд сонгогчидтой харилцахад вэб сайтыг 40%-тай ашиглаж байгаа нь тогтоогдлоо. Цаашид сонгогчидтой идэвхитэй, ашигтай улс төрийн харилцаа тогтооход нөлөөлөх хэд хэдэн асуудал байна. Үүнд:

- Цахим орон зай дахь улс төрийн нам ба сонгогч хоорондын харилцааг тодорхойлсон “Зургаан талт кибр харилцан үйлчлэлийн загвар”-аас дээд түвшний, гурван талтай идэвхитэй улс төрийн харилцааг бий болгоход чиглэсэн вэб сайт ажиллуулахад анхаарах нь зүйтэй.
- Намын вэб сайт сонгогчдод мэдээлэл түгээх үүргээ хангалттай биелүүлж чадахгүй байгаа нь анализийн дүнгээс харагдсан тул зөвхөн НАМААС-СОНГОГЧ руу чиглэсэн нэг талтай харилцааг өөрчлөх. Үүний тулд бүх төрлийн мэдээлэл татах зориулалттай DOWNLOAD хэрэгсэл байрлуулах шаардлагатай.
- Онлайнаар гишүүн элсүүлэх бүх боломжийг хангах. Ингэхдээ гишүүнчлэлтэй холбоотой нарийвчилсан мэдээлэл хүсэх, саналаа хэлэх бололцоог хангасан онлайн асуулгын хуудас \online application\ вэб сайтад байрлуулах нь зүйтэй.
- Намуудын вэб сайтын алинд нь байгаагүй намын хандивтай холбоотой мэдээлэл олж авах, санал хүсэлт өгөх бололцоог хангасан онлайн захиалгын хуудас ажиллуулах.
- Намын вэб сайтад шинээр нэмэгдсэн мэдээллийг харуулдаг RSS хэрэгсэл байрлуулах.
- Ажиллуулж буй вэб сайтын талаарх нээлттэй санал асуулга явуулах зэрэг багтана.

Өрнөдийн улс төрийн намын вэб сайт нь сонгогчдод мэдээлэл түгээх НАМ-СОНГОГЧ гэсэн харилцаанаас илүүтэй СОНГОГЧ-ОРОЛЦОГЧ-НАМ гэсэн гурван талт харилцааг төлөвшүүлэхэд чиглэж байна. Тэд аль болох намын вэб сайт руу хандах сонгогчдын тоог өсгөх, тэдгээр сонгогчдын утасны дугаар, мэйл хаяг зэргийг цуглуулан дэмжигчдын бааз бүрдүүлэхэд анхаарч, олон төрлийн сонирхолтой хэлэлцүүлэг зохиох, арга хэмжээнд уриалах замаар тэдний дэмжлэгийг олж авдаг байна.

ДҮГНЭЛТ

Улс төрийн үйл явц интернэт сүлжээнд шилжиж байгааг илрэл нь улс төрийн интитут нь олон нийттэй улс төрийн харилцаа тогтооход интернэт сүлжээ түүний хэрэгслүүд болох вэб сайт, блог, нийгмийн сүлжээ ашиглах болсон байна. Улс төрийн бодит байдал өөрчлөгдөж байгаатай холбоотой анхаарал татахуйц олон асуудлыг судлаачид сонирхон судалж байгааг нэг нь энэхүү өгүүллийн үндсэн судлагдахуун болох улс төрийн намын вэб сайт юм.

Улс төрийн намын вэб сайтыг судлах судалгааны хэд хэдэн хандлага байгаагаас энэ удаагийн эмпирик судалгаанд улс төрийн коммуникацийн хэрэгсэл болох талаас нь улс төрийн намын вэб сайтад анализ хийлээ. “Зургаан талт кибр харилцан үйлчлэлийн загвар” –ыг ашиглан хийсэн эмпирик судалгааны дүнд Монголын улс төрийн намууд вэб сайтыг улс төрийн коммуникацийн практикт ашиглахдаа зөвхөн мэдээлэл түгээх НАМ-СОНГОГЧ гэсэн

нэг талтай харилцааны чиглэлтэй байгааг тодорхойлсон. Ижил төстэй судалгааны дүнгээс харахад өрнөдийн улс төрийн намууд СОНГОГЧ-ОРОЛЦОГЧ-НАМ гэсэн гурван талтай, иргэний оролцоонд тулгуурласан харилцааг ач холбогдолтойд тооцон, зорилго чиглэлээ өөрчилж байна. Тиймээс Монголын улс төрийн намууд цаашид сонгогчидтой идэвхитэй, олон талт харилцаа тогтооход өөрийн вэб сайтаа шинэчлэн сайжруулах шаардлага нэгэнт бий болсоныг судалгааны дүн бидэнд харууллаа.

ABSTRACT

I have analyze some opinion relating with political communication instrument as party`s web site and methodological issues studying political party`s website. The content of the article have been concluded as a following:

What is political party`s website?, how we study and analyze political party`s website?, how political party`s use this communication instrument as party`s website in Mongolia?. Also, there was the methodological issues studying at political party`s website. This article focuses on the Mongolian political parties` use of website in their political communication with the party base and party politics in general.

НОМ ЗҮЙ

Нэг сэдэвт бүтээл

1. Democratic Governance and New Technology: Technologically Mediated innovations in political practice in western Europe. Jens Hoff, Ivan horrocks, Pieter Tops. Copyright. USA., 2005
2. Political Parties and the Internet: Net Gain. R. K. Gibson, Paul Nixon, Stephen Ward. Copyright. London., 2003
3. Proceedings of the 10th European Conference on E-Government: National Center for taxation studies and university of Limerick, Ireland. Dave O'Donnell. Copyright. UK., 2010.
4. Routledge Handbook of Internet Politics. Andrew Chadwick, N. Howard. Copyright. USA., 2009
5. Social Informatics: An Information Society for All? In Remembrance of Rob Kling. Jacques Berleur, Markku I. Nurminen, John Impagliazzo. Copyright. 2006., USA
6. The Internet election: perspectives on the web in campaign 2004. Andrew P.Williams, John C. Tedesco. Rowman & Littlefield Publishing group. Inc. Copyright. USA., 2006.
7. The Myth of Digital Democracy. Matthew Hindman. Copyright. New Jersey., 2009,

Өгүүлэл

1. “Улс төр судлал, социологийн асуудал” Эрдэм шинжилгээний бичиг. МУБИС, Улс төр судлал, социологийн тэнхим. УБ., 2012 №1 86-96
2. A four-part model of cyber-interactivity. McMillan, S. J. New Media & Society. Copyright., 2002. № 4(2)
3. Cyberdemocracy and Online Politics: A New Model of Interactivity. Paul Ferber, Franz Foltz, Rudy Pugliese. “Bulletin of Science, Technology & Society”. Vol. 27, No. 5, October 2007

Интернэт сайт

1. www.demparty.mn
2. www.nam.mn